

Nr 868

Av herr Larsson i Hedenäset m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 111, angående förslag om ökad lärarutbildning m. m.

(Lika lydande med motion nr 713 i Första kammaren)

Lärarbristen är för närvarande en av de mest besvärande faktorerna inom skolväsendet. Den utveckling och expansion av utbildningen på olika stadier som beslutats eller är under planering är i mycket stor utsträckning beroende av om lärarkrafter finns att tillgå i tillräcklig utsträckning. Det måste emellertid konstateras att den nu akuta bristsituationen i vissa avseenden kommer att bli bestående mycket lång tid framöver. Bristen på lärare i grundskolans båda lägre stadier synes bli inhämtad inom loppet av några år. Det samma gäller beträffande vissa ämneslärare, företrädesvis inom humanistiska ämnen. Bristen på lärare inom den matematisk-naturvetenskapliga sektorn kommer emellertid enligt senast gjorda prognoser att bli bestående i viss utsträckning decenniet ut. Till denna del kommer således undervisningen att handhavas av lärare som inte har den utbildning som i och för sig är önskvärd.

Olägenheterna av denna lärarbrist måste givetvis elimineras så långt det över huvud taget är möjligt. Härvid utgör lärarutbildningen och dess kapacitet en avgörande faktor. Sammanfattningsvis kan lärarutbildningen i detta avseende sägas böra inriktas på dels en allmän inhämtning av den totala bristen med tyngdpunkten förlagd till de områden där bristen är störst, dels på vidareutbildning av redan verksamma lärare i syfte att göra dessa skickade att handha undervisning inom ämnen där brist råder. De i proposition nr 111 framlagda förslagen går i stort sett i sådan riktning. En ökad utbildning av ämneslärare, främst genom ökad intagning vid lärarhögskolorna, föreslås sålunda. Dessutom föreslås en till de tekniska högskolorna knuten utbildning av lärare för de tekniska gymnasier. Beträffande vidareutbildning föreslås en ökad omfattning av verksamheten, främst genom en regional undervisning på akademisk nivå.

På ett avsnitt av lärarutbildningsverksamheten göres emellertid ett markant avsteg från den expansiva inriktningen, nämligen beträffande intagningen vid småskole- och folkskoleseminarierna. Skolöverstyrelsen har föreslagit att kandidater skall intagas till sammanlagt 84 avdelningar vid folkskoleseminarierna höstterminen 1963. Härav skulle 8 (8) avdelningar gälla 4-årig folkskollärlinje, 20 (19) avdelningar 2-årig folkskollärlinje, 19 (26) avdelningar 3-årig småskollärlinje och 16 (26) avdelningar 2-årig

småskollärlinje. Siffrorna inom parentes avser antalet intagningsavdelningar höstterminen 1962. Skolöverstyrelsen har framhållit att en intagning till 24 avdelningar om vardera 23—24 kandidater vid 2-årig folkskollärlinje i och för sig varit önskvärd. Då detta inte varit möjligt av organisatoriska skäl har överstyrelsen i stället ansett sig nödsakad föreslå intagning vid 20 avdelningar av vardera 28 kandidater. Härtill kommer utbildningen av småskollärare och folkskollärare vid lärarhögskolorna.

Till grund för nämnda förslag har skolöverstyrelsen erinrat dels om nu rådande brist, dels om att examinationen 1964 kommer att omfatta 300 folkskollärare och 550 småskollärare mindre än det faktiska behovet för året. Därpå följande år är tillskottsbehovet ovanligt litet, men detta år måste examinationen vara större än nytillskottsbehovet om den då ackumulerade bristen skall kunna täckas och det ökade, beträffande folkskollärare mycket kraftigt ökade, behovet därpå följande år i någon mån skall kunna mötas. Med hänvisning till dessa omständigheter och till lärarutbildningssakkunnigas beräkning av examinationsbehovet under 1960-talet finner skolöverstyrelsen det erforderligt med en intagning höstterminen 1963 som möjliggör en examination av 1 000 folkskollärare och 1 100 småskollärare år 1965. Dess ovan nämnda förslag grundar sig på denna slutsats.

Departementschefen har i propositionen avvisat skolöverstyrelsens förslag rörande den intagning, som skulle möjliggöra denna erforderliga examination 1965, och föreslagit att intagning höstterminen 1963 skall ske till 25 folkskollärarydelningar och 33 småskollärarydelningar i stället för till av skolöverstyrelsen föreslagna 28 resp. 35 avdelningar. Enligt vår mening kan inte propositionen godtagas till denna del. Det inger starka betänkligheter att i nuvarande läge begränsa intagningen och därmed den framtida examinationen i sådan omfattning. Prognoserna rörande det framtida examinationsbehovet är relativt osäkra, och särskilt måste uppmärksammas att den intensifierade vidareutbildningsverksamheten och den fasthet i skolorganisation och arbetsförhållanden som grundskolebeslutet medfört kan leda till att antalet folkskollärare som övergår till tjänstgöring som ämneslärare kommer att öka kraftigt, vilket med hänsyn till den rådande ämneslärarbristen i och för sig måste anses önskvärt. Skall detta bli möjligt utan att menliga konsekvenser på mellanstadiet blir följderna, fordras dock en motsvarande ökning av folkskollärarexaminationen. Vi förordar därför att intagningen av folkskollärary- och småskollärarkandidater höstterminen 1963 ges den omfattning som föreslagits av skolöverstyrelsen, således 28 avdelningar i fråga om folkskollärare och 35 avdelningar i fråga om småskollärare.

De ökade anslagsbehov som jämfört med propositionen följer av den större intagningen är svårt att beräkna på basis av nu tillgängliga uppgifter. Kostnaderna för den ökade intagningen är ock marginella och således lägre per tillkommande avdelning än för övriga avdelningar i genomsnitt. Avlöningsanslaget torde böra uppräknas med 500 000 kronor, varjämte får förutsättas att de ökade personalbehov som följer av den större intagningen

kommer att täckas genom icke-ordinarie personal. Omkostnadsanslaget torde böra upptagas med det av skolöverstyrelsen förordade beloppet, avrundat till 2 460 000 kronor, vilket inbegriper mer än som föranledes av den ökade intagningen.

Det av skolöverstyrelsen äskade anslaget till materiel, böcker m. m. har blivit föremål för en relativt kraftig beskärning i propositionen. Det bör enligt vår mening uppräknas till 750 000 kronor. En ännu kraftigare beskärning har gjorts av skolöverstyrelsens äskande till utrustning vid folkskoleseminarierna. Den beskärningen inger betänkligheter emedan det är av stor vikt både att de blivande lärarna göres väl förtroagna med olika undervisningshjälpmedel och att nya hjälpmedel kan prövas vid lärarutbildningsanstalterna. Vi föreslår att anslaget höjes från 1 050 000 kronor till 1 400 000 kronor.

Det framtida lärarbehovet är givetvis beroende av vilken storlek skolklasserna skall ha i framtiden. Enligt vår mening bör beslutet vid fjolårets riksdag om sänkning av delningstalen i grundskolans klasser ses som ett led i en större sänkning, som är motiverad av pedagogiska skäl. Yrkande härom har framställts i motioner som väckts från vårt håll vid innevarande riksdags början. Innebörden i dessa motioner är att skolväsendet skall planeras så att en ytterligare sänkning av delningstalen successivt kan genomföras. Målet skall vara att ingen klass läsåret 1972/73 normalt skall omfatta mer än 25 elever. Vårt ställningstagande ovan bör ses i detta sammanhang, men även i övrigt bör lärarutbildning planeras så att det nämnda målet beträffande klasstorlekarna kan uppnås. Med hänvisning till motionerna I: 322 och II: 249 föreslår vi att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att denna målsättning skall vara vägledande vid den fortsatta planeringen av lärarutbildningen.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställas,

att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 111 måtte

a) besluta att intagning till lärarutbildning vid folkskoleseminarierna höstterminen 1963 må ske till 35 avdelningar för småskolläroverutbildning och till 28 avdelningar för folkskolläroverutbildning i enlighet med skolöverstyrelsens förslag,

b) till Folkskoleseminarierna: Avlöningar för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 34 092 000 kronor,

c) till Folkskoleseminarierna: Omkostnader för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 460 000 kronor,

d) till Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker, m. m., för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kronor,

e) till Folkskoleseminarierna: Utrustning för budgetåret

1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 400 000 kronor,

f) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att lärarutbildningsverksamheten planeras så att ytterligare sänkning av skolklassernas storlek kan genomföras successivt så att antalet elever per klass läsåret 1972/73 normalt ej omfattar mer än 25 elever.

Stockholm den 17 april 1963

Harald Larsson

i Hedenäset

Per Svensson

i Stenkyrka

Harald Skoglösa

Nr 869

Av herrar **Larsson** i Norderön och **Fälldin**, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 111, angående förslag om ökad lärarutbildning m. m.*

(Lika lydande med motion nr 714 i Första kammaren)

Stockholm den 17 april 1963

Erik Larsson

i Norderön

Thorbjörn Fälldin